

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Анна Константинова Трошева – Асенова

катедра „Специална педагогика и логопедия“

СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и
изкуствата

на дисертационен труд на тема:

СЪВМЕСТНО УЧЕНЕ И МЕЖДУЛИЧНОСТНО ОБЩУВАНЕ НА УЧЕНИЦИ С НАРУШЕНИЯ ОТ АУТИСТИЧНИЯ СПЕКТЪР В СРЕДНОТО УЧИЛИЩЕ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по
направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Кандидат: **Варвара Ставропулу**

Н. ръководител: **проф.д-р Цанка Попзлатева**

1. Общи биографични данни за кандидата

Варвара Ставропулу е завършила средното си образование през 2001г в Едеса, Гърция. Тя завършва с отличие бакалавърска степен във философски факултет на Университета Аристотел, Солун през 2006. Магистърска степен по Специална педагогика получава през 2012г. във Факултета по начална и предучилищна педагогика на Софийски университет „Св. Кл. Охридски“.

От 2006 година практикува като специален учител по гръцки език в различни училища. Специализира в професионални курсове, свързани с обучението на специфични групи деца като билингви, имигранти, с поведенчески нарушения, дислексия и др., както и проблеми на езиковото обучение.

Варвара Ставропулу е зачислена като докторант по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика) на английски език през м. юли 2015г с научен ръководител проф. д-р Цанка Попзлатева. Отчислена е с право на защита на 15.07.2018г.

Освен родния си гръцки език владее английски и немски език.

2. Актуалност и значимост на темата

Оценявам темата като актуална поради предизвикателствата на приобщаващото образование и необходимостта от намиране на успешни стратегии за реализирането му. С особена сила това важи за учениците с нарушения от аутистичния спектър във връзка с особеностите в поведението им и трудностите в социалната интеракция и комуникацията.

3. Характеристика на дисертационния труд

В структурно отношение общият обем на представената от Варвара Ставропулу дисертация е 207 страници, като съдържанието е разпределено в увод, пет глави, заключение, библиография (247 източника на латиница, повечето от които са на английски език, а някои са на гръцки автори). В приложение от 7 страници е представен в цялост инструментът на изследването. Съотношението в обема на теоретичната и експерименталната част на дисертацията е добре балансирано.

Теоретичната обосновка на проблема е представена в три глави, озаглавени съответно Разстройства от аутистичния спектър, Приобщаващо образование на ученици с РАС и Фактори, влияещи на включването на аутистични ученици и ролята на учителите. Направен е обстоен анализ на научни източници, засягащи базови въпроси по темата на дисертацията. Докторантката започва изложението със същността на РАС (исторически преглед, дефиниции и диагностични критерии, причини, разпространение, коморбидност, клинична характеристика). Представени са най-съвременните гледните точки за РАС по DCM – 5. Отлично впечатление прави сравнението на настоящата с по-ранни класификации и описание на симптоматика (DCM-3 и DCM4).

Във втората глава от общо представяне на прехода от специално към приобщаващо образование и философията му се преминава към конкретизиране на условията за неговия успех при ученици с РАС по експериментални данни от други изследвания. Тук е изложена философията на приобщаващото образование и как се прилага то за учениците с РАС. Описани са някои конкретни организационни и правни положения в република Гърция, както и в други държави. Представя се идеята за стимулиране на развитието на учениците с РАС чрез включването им в общообразователна среда, ползите от социалното

приобщаване и общуването с по-голяма група връстници. В обобщението на тази глава се подчертава, че включването на учениците от аутистичния спектър в общообразователна среда не е подходящо за всеки един от тях и се нуждае от добро планиране и подготовка на детето, средата и други включени лица.

Третата глава акцентира върху социалните, поведенческите и мултикултурните фактори влияещи върху успешното приобщаване. Описани са успешни интервенции, базирани на поведенческо-аналитичния, на натуралистично-аналитичния подход и на взаимодействието с връстници. Особено полезна е обобщената информация за това, как може да се създаде приятелски кръг и отношение на подкрепа от връстниците. Подчертана е ролята на учителите в процеса на приобщаване на учениците с РАС и са представени значими изследвания в тази област, както и очертаните в тях тенденции. По литературни данни е обоснована значимостта на различни демографски, организационни и личностни фактори на учителите за формиране на тяхното отношение към включващото обучение на ученици от аутистичния спектър.

Методиката на изследването е представена в четвърта глава. Дефинирани са научното поле на изследването и научната теза, както и целта. Коректно са формулирани обща хипотеза и 6 конкретизиращи изследователски хипотези, което намирам за уместно. Формулирана е обща научна хипотеза, в която се предполага, че върху нагласата на учителя за включващо обучение на учениците с РАС и прилагането на специфични стратегии положително влияние оказват продължителния педагогически стаж, образованието в областта на специалната педагогика и познаването на спецификите на децата с РАС. Коректно са формулирани 6 конкретизиращи изследователски хипотези, свързани с отделни променливи. Логично докторантката си поставя и 6 изследователски задачи, свързани с целта и проверката на хипотезите.

Извадката се състои от 62 учители в средните училища. Малко повече от половината от тях са специални учители, а останалите – общообразователни. Всички те са попълнили специално конструирани за целта въпросници. Изследването е проведено през 2017-2018г.

За целите на анкетното изследване, докторантката конструира въпросник, чиято първа част е изцяло авторска и касае демографските данни, а втората част е компилация от 3 стандартизирани въпросници на други автори. За използването на някои от тях са направени адаптации. Първият от тези въпросници е Teacher Attitudes Toward Inclusion Scale

(TATIS), чрез който се проучва отношението на учителите към приобщаването на ученици от аутистичния спектър. Използвани са само една част от въпросите на втория въпросник, Autism Inclusion Questionnaire, чиято цел е проучване на знанията, опита и отношението на учителите към включването на ученици с аутизъм. Чрез третия въпросник, Observation of Classroom Adaptation – Checklist (версия ТОСА-С), учителите оценяват поведението на учениците в класната стая. Надеждността на инструментите е потвърдена чрез количествена оценка по Кронбах.

Обработка и представяне на резултатите. Дефинирани са независими и зависими променливи и данните от въпросниците са подложени на статистическа обработка чрез програмата SPSS- версия 22, като се търси анализ на дисперсията на два фактора (ANOVA), корелационен анализ и регресионен анализ.

Резултатите са подробно описани и онагледени в 61 таблици и 16 графики.

Анализът завършва чрез обобщение на резултатите и дискусия. Анализират се основните резултати с обосновка на потвърждение на хипотезите. За някои от резултатите се търси сравнение и се откриват сходства с подобни на други автори.

4. Антиплагиатска проверка

Дисертацията е преминала през антиплагиатска проверка с резултат $KC1= 27.49\%$; $KC2= 13.29\%$. Чрез приложение 1 и приложение 2 научният ръководител проф. д-р Ц. Позлатева декларира липса на признаци на умишленост и плагиатство.

5. Автореферат

Представен е автореферат на български език в обем от 101 страници, който отразява коректно съдържанието на дисертацията и приносните й моменти. След препоръка в мой отзив на вътрешната защита за добавяне в него на библиография и справка на публикациите, обемът на автореферата е надхвърлил препоръчителния брой страници (60-70). Вероятно една от причините е, че докторантката е включила цялата библиографска справка на дисертацията, а не само използваната в автореферата.

Така добре описаните в дисертацията емпирични изследвания на различни автори в параграф 3.4., не са достатъчно ясно представени в автореферата (в същия параграф) .

6. Публикации

Докторантката е представила библиографска справка и текстовете на 4 самостоятелни публикации по темата на дисертацията в сборници с научно рецензиране, от които две са под печат и предстои да бъдат публикувани до края на настоящата календарна година.

7. Приноси

Към текста на дисертацията, както и в автореферата са изведени основателни приноси с теоретичен, методически и научно-приложен характер. За особено важен принос считам този с научно-приложен характер, а именно, че разкриването на факторите, които влияят върху нагласите на учителите е сериозен показател за съдържателни промени в учебните планове и общата политика за тяхната подготовка. Това би била крачка в осигуряване на по-успешни предпоставки за приобщаване на учениците с РАС.

8. Мнение, препоръки и въпроси

Представено е добросъвестно проведено изследване, което разкрива важна информация за нагласите на учителите към съвместното обучение на учениците с РАС и зависимостта им от различни демографски характеристики, включително образование и опит на специалистите. Докторантката показва умения за аналитично боравене с научна литература и организиране на научно изследване. Изследването е проведено със сравнително малка извадка и в само една географска област, но докторантът осъзнава тези ограничения и влиянието им върху формулирането на генерални обобщения.

Формулирането на изводи и препоръки за практиката, отделно от формулираните приноси, би допринесло за подчертаване важността и приложимостта на получените резултати.

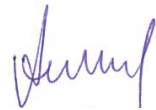
Имам следния въпрос към г-жа/г-ца Ставропулу:

Тъй като изследването е проведено през 2017/2018г, мислите ли, че ако повторите изследването в настоящия момент отговорите на учителите може да се различават от тези преди 5 години? Кои фактори могат да повлияят на такава промяна?

В заключение: Въз основа на изложеното дотук, давам своята **положителна оценка** за дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Варвара Ставропулу в професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

6.10.2022г.

Съставил отзива:

Доц.д-р Анна Трошева - Асенова